

Drago Jančar: A névtelen fa

Jegyzet a fordításhoz

A neves szlovén regényíró főhősét magába szippantja a múlt: Janez Lipnik levéltáros rátalál egy nőfaló naplójára, aki a második világháború idején, Szlovéniában kezdte szerelmi pályafutását. A napló Ausztráliából kerül elő, egy emigráns hagyatékából. Lipnik először a levéltárban kutat, majd a saját emlékezetében. Különböző eseményekre, emlékekre bukkan, és hagyja, hogy azok magukkal ragadják. Háborús eseményekről olvas és erotikus kalandokról. Történészként a hézagokat pótolja a levéltári anyagokkal, és férfiként fantáziájával építi tovább az erotikus jeleneteket; párhuzamot von a második világháború és a fél évszázaddal későbbi horvátországi háború között. Az emlékezés törvényei szerint lép át egyik eseményből a másikba. A naplójegyzetek erotikus jeleneteiben újra és újra felbukkan egy szép fiatal tanítónő, Zala, akit kegyetlenül megkínoznak a második világháború idején, mivel nem a megfelelő férfival bújtt ágyba. Lehetséges, hogy ő Lipnik szép és szomorú tanítónője, gyermekkori szerelme.

A naplóból kirajzolódnak a második világháború, a Szlovénia földjén dúló testvérháború legfontosabb epizódjai, így a fehér gárda elleni nagy támadás Turjakon, a városokban zajló letartóztatások, a túszedések és a gyilkosságok. E történeteken keresztül szövi elbeszélését az író, és viszi magával olvasóját a tömegsíról megmenekülő fiatalember nyomában, utalva Kočevski Rogra, a szlovén Katynra. Aztán egyszerre a legutolsó háború morajlik a szereplők körül, a nagy szerbellenes nyári horvát offenzíva.

Önéletrajzi elemeket is felfedezhetünk a könyvben: a különböző eseményeket osztályozva Lipnik eljut tulajdon gyermekkori szenvedéseire. Erre a gyermekkorra rányomta bélyegét a koncentrációs táborból visszatérő apa, aki többé nem találta helyét a valós életben. Éjszakánként kiráncigálja fiát az ágyból, hogy a gyerek a konyhaasztal tetején forradalmi dalo-

kat játsszon harmonikán az apa részeg barátainak. A félelem kiutat talál: a kisfiú a lehetséges menekülésre gondol a pincén, az elhagyatott alagúton keresztül, amely a Dráva partjára kell hogy kivezessen. A barlang toposz újabb változata ez, kapcsolódva a pláza pincéjében és a barlangokban való bolyongással.

A címadó motívum is a gyermeki világból, egy szlovén népmeséből ered. Ennek középpontjában áll a névtelen fa, amolyan égig érő óriás, amelynek az ágain felkapaszkodva az ember átjuthat egy másik világba, és megmenekülhet. Így kapaszkodik fel a tömegsíról a belelőtt fehérgárdista, ahogyan az valóban megtörtént.

Lipnik nemcsak gyűjtője a múlt emlékeinek, azokat empatikusan beleírja a tulajdon élettapasztalatába, saját élményeivel összeolvastva új, egyszeri és megismételhetetlen történetté állítja össze. A háború és az emigráció éveit végigszeretkező ismeretlen emigráns erotikus naplóból összeálló történet, a gyermekkori élmények a szép és szomorú tanítónőről, a kisfiú első szerelméről (aki talán a donjuan erotikus kalandjainak egyik hősnője, de bizonyosan áldozata egy politikai okból elkövetett kínvallatásnak); az elbeszélő még embrionális emlékeiből fakadó története apjának táborélményeiről, amelyek az erőszak bélyegét nyomták rá az apára, s ezzel a fiú életére is.

Elegendő matéria a szörnyű és veszedelmes múltakról szóló feszes, drámai történelmi elbeszéléshez.

Drago Jančar legújabb regénye idén jelenik meg a L'Harmattan Kiadó gondozásában.